

ПЕРШІ ТА ПРИЖИТТЄВІ ВИДАННЯ М. ГОГОЛЯ З ФОНДІВ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ: реалізація проекту цифрового та факсимільного відтворення

«**Б**ЕСКОНЕЧНО велик тот, хто об'єднує коло свого имени, своей личности людей без различия взглядов и направлений». Так казав відомий російський державний діяч М. Гучков на святкуванні 100-ліття від дня народження М. Гоголя в 1909 році. Нині весь світ відзначає 200-річний ювілей письменника. Ця знаменна подія об'єднала три провідні бібліотеки України та фахівців, які займаються проблемами зберігання культурного надбання за допомогою цифрових технологій, у реалізації «Проекту цифрового та факсимільного відтворення перших та прижиттєвих видань творів М. В. Гоголя». Загалом було оцифровано шість примірників видань та зроблено факсимільну копію першого зібрання творів письменника.

Ініціаторами та виконавцями проекту стали ДЗ «Національна парламентська бібліотека України» (НПБУ) та ТОВ НВП «Аристос Технології України». Участь у ньому взяли Державна історична бібліотека (ДІБ) України і Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка (ХДНБ).

Результати роботи було представлено на III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бібліотека і книга в контексті часу», що відбулася 14 квітня 2009 року у НПБУ (<http://www.nplu.org/ua/events/Gogol/default.htm>). Тема року «Гоголь і Україна».

Рідкісні прижиттєві видання творів М. Гоголя для оцифрування було надано з фондів зазначених бібліотек. Оцифрування та виготовлення факсимільної копії здійснено ТОВ НВП «Аристос Технології України».

Зусиллями учасників проекту було створено цифрові копії:

– першого видання першої частини добірки повістей «Вечера на хуторі біля Диканьки», наданого ДІБ України (*Вечера на хуторъ близъ Диканьки : повести, изданья пасичникомъ Рудымъ Панькомъ. – СПб., 1831. – Ч. 1. – XVII, 244 с.*);

– першого повного зібрання творів М. Гоголя у чотирьох томах, підготовленого самим письменником, яке побачило світ наприкінці 1842 р.; оригінали першого і другого томів – із фонду ХДНБ, третього і четвертого томів – з фонду НПБУ (*Сочинения Николая Гоголя : в 4 т. – СПб. : в тип. А. Бородини и К°, 1842. – Т. 1: Вечера на хуторе близ Диканьки : повести, изданые пасечником Рудым Пань-*

ком. – XVIII, 186, VIII, 259, [1] арк. ; Т. 2 : Миргород. – 1-483, [484-486] с., [1] арк. ; Т. 3 : Повести. – 465, [2] с. ; [Т. 4 : Ревизор]. – 588 с.);

– першого видання поеми «Похождения Чичикова или Мертвые души»; оригінал з фонду ДІБ України (*Похождения Чичикова или Мертвые души : поэма Н. Гоголя. – М. : Унив. тип., 1842. – 472 с.*).

Зроблено страхові копії (у форматі TIFF) усіх оцифрованих примірників, а також низку електронних представлень для презентування і використання.

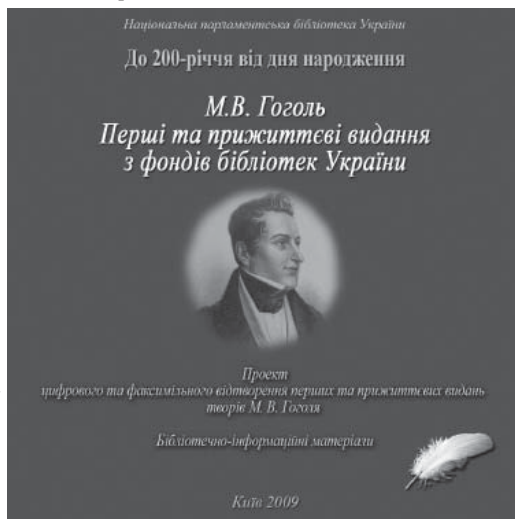
Презентаційні копії на компакт-дисках у форматі PPT (MS Office PowerPoint) із музичним супроводом показу (використано твори відомих композиторів XIX–XX ст.) були підготовлені ТОВ НВП «Аристос Технології України».

Онлайнві представлення оцифрованих примірників у форматах HTML і PDF, призначені для надання доступу користувачам, зроблені фахівцями НПБУ і презентовані учасникам конференції на компакт-диску у вигляді CD-версії. До цього диску ввійшли також відомості про проект, його учасників та додаткові бібліотечно-інформаційні матеріали щодо творчості й творів М. Гоголя.

В основу оформлення компакт-диску покладено новий інтерфейс розділу веб-сайту НПБУ «Оцифровані видання» (www.nplu.org/ua/resources/dig_lib.html), який модернізовано і стилізовано для електронного зібрання оцифрованих рідкісних книг як складової електронної бібліотеки, що формується в НПБУ.

Онлайнві представлення зібрано в електронну колекцію під назвою «М.В. Гоголь. Перші та прижиттєві видання з фондів бібліотек України». Кожний оцифрований примірник, представлений в електронній колекції, супроводжується інформацією про видання зі стислою анотацією, відомостями про стан цього примірника, а також добіркою найзначніших у художньому та історичному відношенні ілюстрацій до відповідних творів, які виконано відомими художниками XIX ст.

Інтерфейс «Перегляду» HTML-представлення кожного оцифрованого примірника передбачає два режими перегляду:

– змісту і сторінки книги (навігація за змістом видання і посторінковий перегляд);

– розгорнутого вигляду книги (дві сторінки – попарно-сторінковий перегляд).

PDF-представлення книжок зроблені за технологією, обраною в НПБУ для представлення оцифрованих рідкісних книг: PDF-копія забезпечена навігацією за змістом

видання, захищена від змін та оснащена водяним знаком із позначенням бібліотеки, у фонді якої зберігається оригінал. Оцифровані видання підготовлено

також для надання користувачам у повнотекстово-м символічному представленні через інформаційно-пошукову систему електронної бібліотеки Бібліотеки (tlibra.nplu.org).

Зазначена колекція супроводжується додатковими інформаційними матеріалами, що будуть корисні як фахівцям, так і широкому загалу користувачів. Вони включають:

– передмову «Бібліотеки України – до 200-річчя від дня народження М.В. Гоголя» генерального директора НПБУ Т. Вилегжаніної;

– відомості про проект та його учасників;

– статті з календаря «Знаменні дати», що створюється Бібліотекою, зокрема ілюстровану біографічну довідку про М. Гоголя «Ім'я моє після смерті буде щасливішим за мене...» та матеріал «Дивний геній» про творчість письменника, доповнений бібліографічним покажчиком його видань та публікаціями про майстра слова;

– електронну версію науково-допоміжного бібліографічного покажчика «Видання Миколи Гоголя в Україні (1835–1923)», виданого до ювілейної дати;

– фотогалерею «Рідкісні видання творів М.В. Гоголя та матеріалів про нього у фонді Національної парламентської бібліотеки України».

Компакт-диск з електронною колекцією «М.В. Гоголь. Перші та прижиттєві видання з фондів бібліотек України» підготовлений для розповсюдження серед установ галузі.

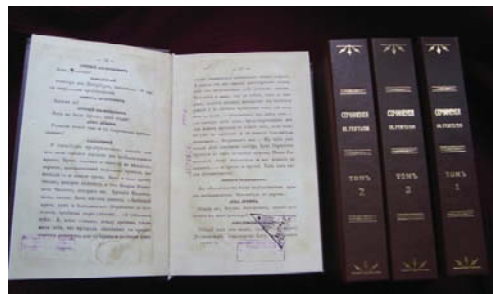
Важливим результатом проекту є факсимільне відтворення згаданого вище першого прижиттєвого чотирьохтомного зібрання творів письменника, здійснене ТОВ НВП «Аристос Технології України» із застосуванням оцифрованих матеріалів. Обкладинку виготовлено за зразками елементів обкладинки примірників прижиттєвих видань М. Гоголя з фонду ДІБ України.

У додатковому буклеті вміщено описи відтворених примірників та ті аркуші, що відсутні у 4 томі (з фонду ХДНБ).

Повні екземпляри факсимільного відтворення збірки отримали всі бібліотеки – учасниці проекту. Отже, читачі цих бібліотек матимуть змогу ознайомитися з первинними текстами творів М. Гоголя у друкованому вигляді та працювати з їхніми електронними версіями.

Слід підкреслити важливість результатів проекту як корисного практичного досвіду застосування

цифрових технологій для факсимільного та електронного відтворення книжок, що входять до вітчизняної і світової культурної спадщини. У такий спосіб одночасно вирішуються завдання зберігання для майбутніх поколінь оригіналів унікальних видань, розкриття бібліотечних фондів і надання доступу до паперових й електронних копій творів необмеженій кількості користувачів із усього світу.

Хочеться сподіватися, що спільні роботи трьох провідних бібліотек країни та їхнього партнера – ТОВ НВП «Аристос Технології України» – знайдуть продовження в проектах з оцифрування видань за різноманітними тематичними напрямками. А перший спільний результат, який ми маємо зараз у вигляді невеликої колекції «М.В. Гоголь. Перші та прижиттєві видання з фондів бібліотек України», стане початком створення національної електронної бібліотеки рідкісних і цінних книг.

Хочеться сподіватися, що спільні роботи трьох провідних бібліотек країни та їхнього партнера – ТОВ НВП «Аристос Технології України» – знайдуть продовження в проектах з оцифрування видань за різноманітними тематичними напрямками. А перший спільний результат, який ми маємо зараз у вигляді невеликої колекції «М.В. Гоголь. Перші та прижиттєві видання з фондів бібліотек України», стане початком створення національної електронної бібліотеки рідкісних і цінних книг.

* * *

ЦІКАВІ ФАКТИ

1 квітня 2009 року, в день відзначення ювілею письменника, в Інтернеті через пошукову систему Google за запитом «Гоголь» і «Гоголь бібліотека» отримано посилань:

на запит «Гоголь»	приблизно 1 810 000
сторінки російською мовою	–”– 1 260 000
сторінки українською мовою	–”– 211 000
сторінки з України	–”– 410 000

на запит «Гоголь бібліотека»	приблизно 394 000
сторінки українською мовою	–”– 106 000
сторінки з України	–”– 146 000